

Rälspiken

Göteborgs
Modelljärnvägssällskap

Nr 4, sept 2013

A-loket 1866

Smalspårsträff

Granbo vattentorn

GMJS
Visning av
modelljärnväg

Göteborgs Modelljärnvägssällskap
Vår största utställning och Vår stora Årsmöteprogrammen
1. Lokutställning
Lokutställningen 27 oktober, 2 och 31 november 2013.
Visningsplatser: Klockarens 11.40, 11.45, 12.10, 13.15,
14.15, 14.45 och 15.20.
Ettan: Yonka Nilsen, Björn Nilsson, 14.45-20.15

Kvällen består av:
1. Lokutställning
2. Årsmöte
3. Årsmöte
4. Årsmöte
5. Årsmöte
6. Årsmöte
7. Årsmöte
8. Årsmöte
9. Årsmöte
10. Årsmöte
11. Årsmöte
12. Årsmöte
13. Årsmöte
14. Årsmöte
15. Årsmöte
16. Årsmöte
17. Årsmöte
18. Årsmöte
19. Årsmöte
20. Årsmöte
21. Årsmöte
22. Årsmöte
23. Årsmöte
24. Årsmöte
25. Årsmöte
26. Årsmöte
27. Årsmöte
28. Årsmöte
29. Årsmöte
30. Årsmöte
31. Årsmöte
32. Årsmöte
33. Årsmöte
34. Årsmöte
35. Årsmöte
36. Årsmöte
37. Årsmöte
38. Årsmöte
39. Årsmöte
40. Årsmöte
41. Årsmöte
42. Årsmöte
43. Årsmöte
44. Årsmöte
45. Årsmöte
46. Årsmöte
47. Årsmöte
48. Årsmöte
49. Årsmöte
50. Årsmöte
51. Årsmöte
52. Årsmöte
53. Årsmöte
54. Årsmöte
55. Årsmöte
56. Årsmöte
57. Årsmöte
58. Årsmöte
59. Årsmöte
60. Årsmöte
61. Årsmöte
62. Årsmöte
63. Årsmöte
64. Årsmöte
65. Årsmöte
66. Årsmöte
67. Årsmöte
68. Årsmöte
69. Årsmöte
70. Årsmöte
71. Årsmöte
72. Årsmöte
73. Årsmöte
74. Årsmöte
75. Årsmöte
76. Årsmöte
77. Årsmöte
78. Årsmöte
79. Årsmöte
80. Årsmöte
81. Årsmöte
82. Årsmöte
83. Årsmöte
84. Årsmöte
85. Årsmöte
86. Årsmöte
87. Årsmöte
88. Årsmöte
89. Årsmöte
90. Årsmöte
91. Årsmöte
92. Årsmöte
93. Årsmöte
94. Årsmöte
95. Årsmöte
96. Årsmöte
97. Årsmöte
98. Årsmöte
99. Årsmöte
100. Årsmöte

GMJS

Visningarna i höst

Göteborgs Modelljärnvägssällskap

GMJS är en ideell förening som äger och bygger en modelljärnvägsanläggning i skala O, 1:45. Sällskapet bildades 1945.

2013 består styrelsen av

Leif Johansson, ordförande
Torbjörn Ek, sekreterare
Lennart Risfelt, kassör
Leif Ohlsson, ledamot
Hans Johansson, redaktör och vice ordförande
Nils Pihlgren, ledamot

Vårt medlemsblad Rälspiken utkommer med minst fyra nummer per år. Medlemskap erhålls genom att betala in årsavgiften på 500 kr på föreningens plusgirokonto 24 14 19 – 1.

Föreningens besöksadress är

Volviahallen

Bergslagsgatan, Göteborg

(GPS-koordinater 57 42 42, 11 58 30)

Brevadressen är

GMJS c/o Torbjörn Ek

Kobbarnas väg 15

416 64 GÖTEBORG

Vill Du komma i kontakt med oss går det säkert med något av nedanstående

Ordföranden 031 - 57 34 49

Sekreterare 031 – 19 37 36

Sekreteraren: torbjorn_ek@hotmail.com

Redaktören: hasses@telia.com

Text och foto, där intet annat anges, står redaktören för.

Se även vår hemsida

www.port.se/gmjs

- Varför heter det Sveriges rikets lag?
- Varför inte lika gärna Sveriges fattiges lag?
- Jo, därför att nöden har ingen lag.....

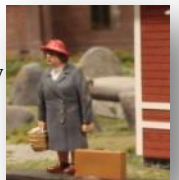
Å andra sidan...

Ja, det var sommaren 2013. Kanske den finaste på flera år även om den kom av sig lite i augusti. Själv tillbringade jag juni på ostkanten, d.v.s. Öland, årets bästa månad för den blom- och fågelintresserade. Det är ju tillåtet att ha lite andra intressen bredvid tåg hobbyn. Resan gav också inspiration till byggandet av en station från Södra Ölands Järnväg. Om denna (redan halvfärdig!) kan jag återkomma i nästa nummer. Naturen på vår/försommar och modellbygge på höst och vinter. 30/70, en alldeles utmärkt kombination.

Vår sommarhimmel har dock förmörkats av beskedet att vår grundares, Rustan Lange, son Ulf Lange har avlidit bara lite drygt 60 år gammal. Usch vad tiden rullar på när man nu ser att andra generationens modellrallare går ur tiden. Hur har vi det med nyrekryteringen? Inget vidare måste vi tyvärr konstatera. Det finns så stort utbud av hobbies nu för tiden och ibland upplever man att ungdomen idag har mindre tålamod att skapa egna alster när det enkelt går att köpa färdigt. Slit och släng. Köp nytt! Konsumtionshullet måste hållas igång. Att en 16-åring upplever av action vid skruvstället, när man t.ex. filar ekerhjul, sannolikt är begränsad, förstår man när man med ett musklick kan ta död på vilken monsterhjärte som helst. Kanske 3D-dataskrivare kan hjälpa vår hobbyförlorade generation att åstadkomma något bestående och att upptäcka skapandets glädje och inte bara dödandets meningslösa datahantverk. Det var bättre förr – ju förr dess bättre!

Aktiviteten nere på klubben har varit hög trots den fina sommaren. Nu startar höstsatsningen inför våra visningar. Välkommen ner att hjälpa till! Alla krafter behövs för att showen (heter det så?) skall bli så sevärd som möjligt för våra besökare. Vi har ju gäster som återkommer år efter år så det är inte fel att ha lite nytt att visa upp. Kanske vi kan få tanten på Nypåstigen att äntligen äntra rälsbussen efter att ha stått och väntat i flera år! Kan Du bidra med några idéer eller någon ny modell? Själv bidrar jag med en modell av A-loket från 1866. Om denna kan Du läsa lite mer längre in i bladet.

Vår gamla byscha är nu tömd och bortforslad. Om detta kan Du läsa längre fram. Den nya containern blev toppen och har erhållit en funktionell inredning med många hyllor. Nu gäller det att vidmakthålla den goda ordningen! Vi må alla hjälpas åt.

Väl mött till höstens aktiviteter

Hans J.

Omslaget

visar det nyttillverkade A-lok från 1866.

Smalspårsträff

Den 20 juli arrangerade Smalspårsfrämjandet årets sommarträff i Gräfsnäs. Ca 25 entusiaster hade samlats för lite inbördes beundran samt för att utbyta erfarenheter och diverse tips. GMJS var väl representerade genom Leif Johansson, Hans Lindgren, Leif Petersson, Stig Bergström och undertecknad. Många hembyggen visades upp, flertalet var dock i skala HO.

Stig Bergström visade stolt upp ett par av sina välgjorda moduler i "rätt" höjd och skala. Även Leif Johanssons lok Lidan fick plats på 3-fotospåret.

Självs visade jag upp ett tågset från Munkedals Järnväg bestående av Motalaloket Nr II, Io-vagnarna nr 21 och 25 med last av traktor resp. ångvält, Oo-vagn med pappersbalar, sommarvagnen nr 21 och Vabis personvagn MJ 1. Stationshuset är VARPs hållplats som nu står i Munkedal. Jag hade även med motorvagnen nr 10 från KLJ samt Ulf Lindahls KLJ personvagn nr 102. Lite reklam för GMJS är inte fel.

Hans Johansson

Smalspårsfrämjandets träff i Gräfsnäs

Leif Petersson i beundrartagen

Hans Lindgren hade tagit med Anders Olssons etsats till O-vagnen för beskådande

Det fanns många fina husbyggen att njuta av

Titthöjden borde vara bättre

P O Helgesson som ordnat träffen demonstrerade själv trädbyggen

En trevlig bro på en av Stigs moduler

Det serverades utsökt Thaimat till lunch. Tack Herr och Fru Helgesson för det fina arrangemanget som inte blev sämre av det strålande vädret.

A-loket GÖTA, 1866

Allt sedan jag för över 20 år sedan, under en Englandsresa, inhandlade lämpliga Slaters' hjul har jag drömt om att bygga en modell av vårt första snälltågslok, A-loket. Lasse Bernström byggde till TÅG 62 ett sådant lok. Tyvärr vet vi inte vart det tog vägen vid Lasses bortgång. Jag saknar det verkliga. A-loket var en milstolpe i snabbtågsutvecklingen väl i klass med det som skedde 1990 när X2 introducerades. Att kunna resa mellan rikets två stora städer på under 12 timmar var inte mindre än en sensation. Bara några år innan tog det normalt 3 dygn. Då tog man ångbåt upp genom Göta älv, genom Trollhätte slussar och över Väneren till Hult. Därpå diligens fram till Örebro och vidare med båt över Hjälmaran och Mälaren fram till Stockholm. Med de nya snälltågsloken minskade restiden drastiskt. Stockholm – Göteborg tog nu "bara" 11 timmar och 45 minuter, jämfört med 14 timmar när Västra Stambanan öppnades 1862. Snälltåget gick från Göteborg 06.00 och var framme i Stockholm 17.45. Till Alingsås tog det bara 1 timma och 18 minuter! Med hästskjuts kunde man räkna med upp till 8 timmar. Man kunde också åka blandat tåg till huvudstaden. Tåget avgick då 07.40 och kom till Hallsberg 19.43. Där blev det övernattnig. Färden gick sedan vidare nästa dag kl. 07.50 och var framme i Stockholm 16.58 Total restid lite drygt 33 timmar! Priset blev också därefter. En resa med snälltåget i 1:a klass gick på 34 Rd medan det "bara" kostade 10 Rd på 3:je klass träbänkar.

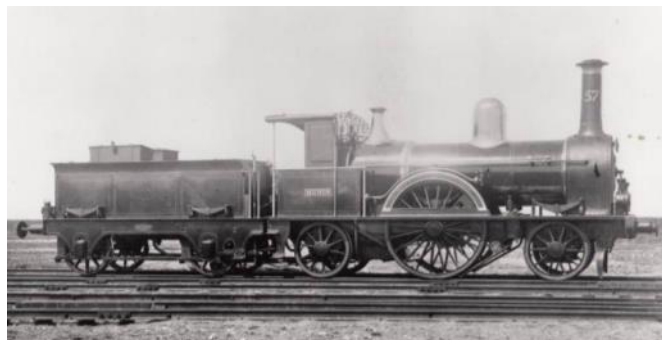
A-loket var en av Beyer Peacock's standardkonstruktioner med invändiga cylindrar och med Allans slidstyrning. Det hade 1874 mm drivhjulsdiameter och en tjänstevikt på 25 ton, med tender 41 ton. Den senare hade 5,5 kbm vatten och 3 ton kol. Adhensionsvikten var dock bara 12 ton och det var naturligtvis inte för intet att de gick under benämningen "Spinnrockar". Ångtrycket var från början bara 7 kp men ökades efter pannbyten till 9 kp. Effekten kan uppskattas till ca 200 hkr. Största hastighet sattes till 90 km/tim, en ansenlig fart på 1860-talet. Banorna och vagnarna medgav naturligtvis inte att denna kunde utnyttjas. I början på 1860 tillät man bara 5 svenska mil i timmen vilket motsvarar 53 km/tim. Det ökades dock efter hand. Loktypen levererades mellan 1863 och 1873. 32 lok leverades och fanns i olika nummerserier allt från nr 33 till 130. Alla hade personliga namn och fyra av de 32 loken byggdes faktiskt på licens av Nydqvist & Holm i Trollhättan. Jag har valt att bygga nr 75 som heter GÖTA och levererades 1866. Sedan större snälltågslok anförskaftats överfördes A-loken till lättare persontågstjänst och det sista loket slopades 1908. GÖTA avställdes 1905 och sparades då till det blivande Järnvägmuseet. En klok åtgärd. Det kan nu ses i Gävle och är fullt körbart. Loktypen finns också i 1:10 modell på museet och då i form av nr 33 WIDAR. En enastående modell av världsklass!

Göteborg—Stockholm		Enligt de respektive orternas lokalitet ankomna och afgår		vid Stockholms station 24 minuter		ledande än den i tabellen utstått järnvägsdist.	
Aorta till Göteborg	Afgår från Göteborg	Enligt de respektive orternas lokalitet ankomna	vid Stockholms station 24 minuter	ledande än den i tabellen utstått järnvägsdist.	Aorta till Göteborg	Afgår från Göteborg	Enligt de respektive orternas lokalitet ankomna
18.4	18.4	18.4	18.4	18.4	18.4	18.4	18.4
19.4	19.4	19.4	19.4	19.4	19.4	19.4	19.4
20.4	20.4	20.4	20.4	20.4	20.4	20.4	20.4
21.4	21.4	21.4	21.4	21.4	21.4	21.4	21.4
22.4	22.4	22.4	22.4	22.4	22.4	22.4	22.4
23.4	23.4	23.4	23.4	23.4	23.4	23.4	23.4
24.4	24.4	24.4	24.4	24.4	24.4	24.4	24.4
25.4	25.4	25.4	25.4	25.4	25.4	25.4	25.4
26.4	26.4	26.4	26.4	26.4	26.4	26.4	26.4
27.4	27.4	27.4	27.4	27.4	27.4	27.4	27.4
28.4	28.4	28.4	28.4	28.4	28.4	28.4	28.4
29.4	29.4	29.4	29.4	29.4	29.4	29.4	29.4
30.4	30.4	30.4	30.4	30.4	30.4	30.4	30.4
31.4	31.4	31.4	31.4	31.4	31.4	31.4	31.4
32.4	32.4	32.4	32.4	32.4	32.4	32.4	32.4
33.4	33.4	33.4	33.4	33.4	33.4	33.4	33.4
34.4	34.4	34.4	34.4	34.4	34.4	34.4	34.4
35.4	35.4	35.4	35.4	35.4	35.4	35.4	35.4
36.4	36.4	36.4	36.4	36.4	36.4	36.4	36.4
37.4	37.4	37.4	37.4	37.4	37.4	37.4	37.4
38.4	38.4	38.4	38.4	38.4	38.4	38.4	38.4
39.4	39.4	39.4	39.4	39.4	39.4	39.4	39.4
40.4	40.4	40.4	40.4	40.4	40.4	40.4	40.4
41.4	41.4	41.4	41.4	41.4	41.4	41.4	41.4
42.4	42.4	42.4	42.4	42.4	42.4	42.4	42.4
43.4	43.4	43.4	43.4	43.4	43.4	43.4	43.4
44.4	44.4	44.4	44.4	44.4	44.4	44.4	44.4
45.4	45.4	45.4	45.4	45.4	45.4	45.4	45.4
46.4	46.4	46.4	46.4	46.4	46.4	46.4	46.4
47.4	47.4	47.4	47.4	47.4	47.4	47.4	47.4
48.4	48.4	48.4	48.4	48.4	48.4	48.4	48.4
49.4	49.4	49.4	49.4	49.4	49.4	49.4	49.4
50.4	50.4	50.4	50.4	50.4	50.4	50.4	50.4

GÖTA under ånga i Gävle

A-loket GÖTA från 1866

Nr 57 Munin

Göta på Helgeberga. Tidstypiska damer väntar på perrongen

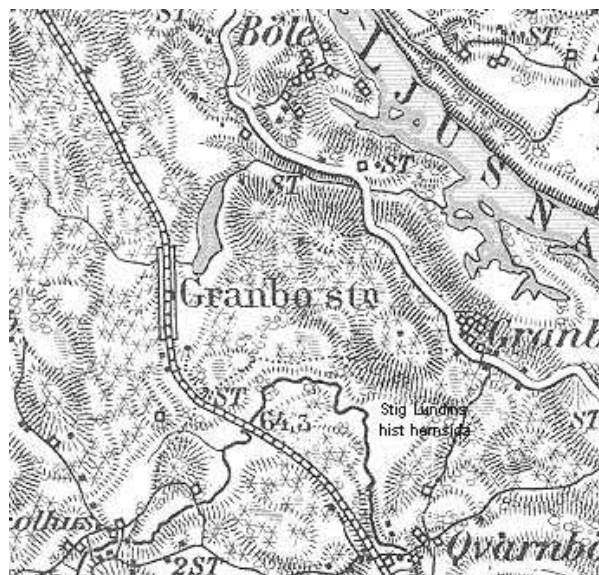
Ålderstigens vattentorn

Många har undrat var Ålderstigens mycket välbyggda vattentorn har sin förebild. Nu kan redaktör'n, efter viss efterforskning, meddela att platsen är GRANBO station i Hälsingland. Den ligger ca en mil söder om Bollnäs och med Ljusnan som närmaste granne. Järnvägen är Norra Stambanan som öppnades för trafik 1878. Elektrifieringen skedde 1935. 1960 var Stig Nyberg på resa i landskapet och tog nedanstående foto. Detta resulterade vid hemkomsten i ett modellbygge av allra högsta klass.

Satellitfoto. Man kan se att stora landsvägen rätats och att många småvägar tillkommit

Som bekant ställdes SJs 100-års jubileum in 1956 på grund av ett antal allvarliga olyckor. Värst drabbad var Ställdalen. Även Granbo bidrog till den tråkiga statistiken då Nordpilen spårade ur här den 29 mars med resultat att 2 personer dödades och 25 skadades.

Generalstabskarta från sekelskiftet. Men var finns vägen till stationen?

Granbo banvakt 1925

Stordåd

Den 12 augusti genomförde två av våra medlemmar ett fantastiskt arbete med att dammsuga och delvis våttorka golvet i lokalen och under hela anläggningen. Det var verkligen av behovet påkallat. Tack Torbjörn E och Anders O för Ert vällovliga initiativ. Nu vågar man åter krypa på knä utan att se ut som en sotare....

Mera jobb

Vid styrelsemötet den 21 augusti diskuterades olika alternativ till arbetskvällar. Beslöts att även måndagskvällar kommer att vara arbetskvällar och att alla är välkomna i gemenskapen. Vi behöver lite extra insatser nu inför visningarna i okt/nov. På måndagarna räknar vi med att det blir **GRATIS KAFFE!**

Farväl till Ydreboden

I samband med att våra visningar 1986 startade så byggde vi åskådarläktare med hjälp av bänkar erhållna från sporthallen. Ett bra sätt då vi inte ville ha läktarna stående för jämnan var att dessa då kunde skruvas isär samt monteras upp och ner på sina stöd. Ett stort problem var att vi inte hade något bra förvaringsställe då dom inte användes. Vi fick via en kontakt veta att Götaverken, ett av Göteborgs skeppsvarv, hade några verktygsbodar de ville bli av med och som vi kunde få överta mot transportkostnad. Detta var på våren 1987. En förare på LBC som blivit tillfrågad sa att han kunde köra mot en smärre betalning.

Kontakt togs med SJ som godkände placeringen bredvid vår lokal. Bodan kom på plats med behövde renoveras. I samband med att Skanska skulle ha ett jubileum, där GMJS var inblandad, så skulle ersättningen vara att vi fick material för att rusta upp boden med. Eric Ydresjö anmälde sig som förstereparatör och Leif Petersson samt några andra hjälpte till att byta panel, lägga takpapp samt isolera invändigt, Av den anledning döptes den till "Ydreboden". Efter Eric Ydresjö. Nu har Ydreboden dock tjänat ut sin roll efter alla dessa år, vilket visar sig med rötskadad panel och vattenläckage invändigt, fektiskt i den omfattning att vi borrade hål i golvet för att få bort överflödet.

Måndagen den 19 augusti 2013 beställdes en transport och Martin Karlsson från LBC lyckades skickligt trixa ut boden mellan lyktstolpar och stängsel för lastning på transportbilen för vidare transport till Stena Line Destruktion, för skrotning. Gammal och sliten var den men gjorde ändå sin tjänst så gott det gick fram till slutet.

PS. även familjespindeln fick följa med.

De flesta inom vår förening har väl inte kunnat undgå vad denna utställning har betytt för klubbens existens. Vi har ju nästan alltid refererat till hur stort det var och hur många tågmodeller som blev byggda. Jag var en dag på promenad i Haga och gick då av ren nyfikenhet in i en antikvitetsbokhandel. Stod bara vid disken och bläddrade lite förstrött bland tidningshögar och fick syn på ett häfte med 55 sidor och med överskriften TÅG 62, SJ- utställning i Göteborg. Kan någon gissa hur lång tid det tog för att bestämma sig för att köpa den. Den var inte dyr, 25 kronor. Väl hemkommen bläddrade jag igenom skriften och fann många intressanta punkter. Lite Noteringar:

Distriktschefen Swartling fick, av generaldirektör Upmark, i uppdrag att arrangera denna utställning efter eget bedömande. Detta skedde den 25 januari 1961 och med besked att utställningens budget inte fick överskrida 1 miljon kronor i 1960 års penningvärde. Enligt redovisningen i slutet av häftet kan konstateras att totalkostnaden blev 997 738 kronor. Reklamen för utställningen var omfattande. Tygbanderoller hängandes över ett flertal gator i city, 7 stycken stortavlor á 3x5m vid Göteborgs infartsvägar samt massor av reklam på spårvagnar, tåg och bussar. Antal besökande var 175 435 varav 158 708 betalande. Utställningen invigdes av Prins Bertil som anlände sista biten från Olskroken station med det historiska tåget som parkerades på Bergslagsgatan mitt för Vita Huset. Alla honoratiores var placerade på bänkar i Bergslagsparken där Rustan Langes minitåg var placerat. Efter invigningstalen som började med en festmarsch och avslutades efter 40 minuter med en Jubileumsmarsch tillägnad SJ, framkördes lunchen bestående av "åkande smörgåsbord", kallat "Färdkost Tåg 62". Tåget som kördes fram bestod av Rustan Langes ånglok Hertiginnan i skala 1:8 med vagnar lastade med matpaket. I samband med invigningen kom Prins Bertil och distriktschef Swartling in på klubben där Alf Johansson försökte få fart på vår bana. Swartling utbrister då orden; "Vi fyra är nu 300 personer (så många rymdes på läktarna) och vi vill nu se en tåguppvisning". Alf startade och dom fick se några tåg och var därmed nöjda. GMJS var en av de stora attraktionerna på utställningen och den dåvarande anläggningen kördes som mest 3 gånger i timman d.v.s. var tjugonde minut. Utställningen vände sig till stor del till skolungdomen som skulle få en vision om hur transportväsendet fungerade, vilket gjorde att det arrangerades ett flertal skolresetåg från olika delar av Sverige. Sammanlagt besågs den av 82 435 skolungdomar. Utställningens idé var enkel. Den skulle ge SJ ett tillfälle att visa sin transportverksamhet och sin tro på sin egen framtid, samtidigt som den var ett jubileum för Västra Stambanan 100-åriga tillvaro. På bilden kan vi se SJ-Sporthall med GMJS lokal i mitten. Framför denna ett T43 lok samt de gamla kungliga vagnarna. Till höger om dessa, det då nya DM3 loket samt en snöslunga. I bildens bakre del den förarlösa rälsbussen samt ytterligare längre bak Skansenbangården med alla olika typer av godsvagnar. Och faktiskt allra längst bak, en spårgående ångkran med en upplyft O-vagn i kroken.

Leif Johansson

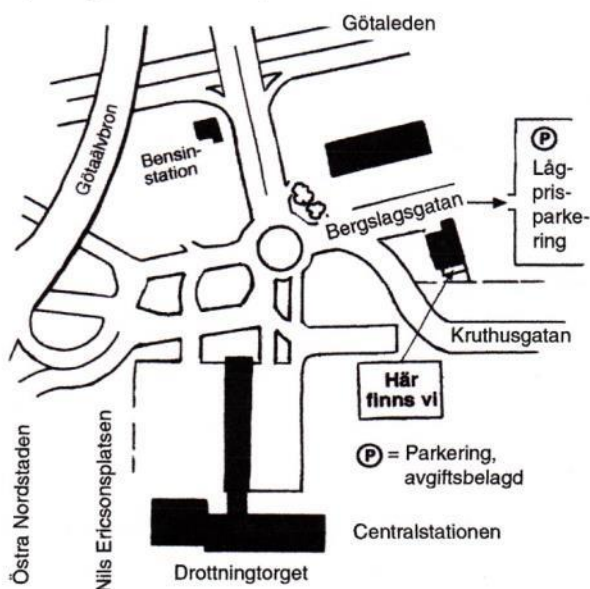
Visning av modelljärnväg

Göteborgs Modelljärnvägssällskap
visar sin anläggning vid Volviahallen, Bergslagsgatan
i Göteborg,
söndagarna 27 oktober, 3 och 10 november 2013.

Visningar klockan 11.00, 11.45, 12.30, 13.15,
14.00, 14.45 och 15.30.

Entré: Vuxna 50 kr, barn (högst 14 år) 20 kr.

Kvällsvisningar under
1 1/2 timme med början kl 19.30,
anordnas torsdagarna 31 oktober,
7, 14 och 21 november 2013.
Förbokning nödvändig på telefon
031-15 05 52 kl 08.15 – 15.00, måndag
till fredag.
Pris: Vuxen 60 kr,
Barn (högst 14 år) 40 kr.

Tag plats!

Välkommen till någon av våra visningar.

Vill Du veta mera? Se vår hemsida www.port.se/gmjs/ eller
ring gärna Torbjörn Ek 0702-622 566

